

Projectplan roll-out fase 1

Stichting Participatie met Dementie

Het Participatiekoor

Kunst- en cultuurparticipatie voor mensen met dementie

**Roll out en duurzame borging fase 1
2021-2023**

Algemene gegevens

Stichting Participatie met Dementie
Het Participatiekoor

Cesar Francklaan 34
2102 ED Heemstede

<https://www.participatie-met-dementie.nl>
<https://www.participatiekoor.nl/>

Bestuur

- Voorzitter: Wim Heeremans
- Penningmeester: Remi le Loux
- Secretaris: Marc Nico Remijn

Het bestuur is verantwoordelijk voor de vaststelling van het beleid, het naleven van de gestelde organisatiedoelen en het bewaken van de organisatiekas.

Projectbureau

- Artistiek leider: Erik Zwiars
- Zakelijk leider: Henk Ceha
- Projectcoördinatie: Arlette Schriek
- Projectassistentie: Angelique van der Moezel

Contactpersonen voor deze aanvraag:

Erik Zwiars

Functie: Artistiek leider

Tel: 06 23 88 01 12

E-mail: erik.zwiars@participatiekoor.nl

Henk Ceha

Zakelijk leider

Tel: 06 53 37 59 90

E-mail: henk.ceha@participatiekoor.nl

Bankrekening: NL47RABO0336 983611 | KvK-nummer: 73716510 | ANBI: 859638789

“O Haupt voll Blut und Wunden”

Voor u ons projectplan gaat lezen
nodigen wij u uit om eerst naar onze documentaire te kijken.

De documentaire
“O Haupt voll Blut und Wunden”
gaat in het voorjaar 2021 in première.

[Klik hier om de documentaire te bekijken](#)

(We verzoeken u de film niet buiten het FvCP te verspreiden)

Samenvatting

1 op de 5 mensen krijgt op latere leeftijd dementie, bij vrouwen is dat 1 op 3. En er is (nog) geen medicijn tegen. Wel weten we dat het zoveel mogelijk prikkelen van het brein door middel van bijvoorbeeld muziek en het “actief betrekken bij” een positief effect heeft op hun kwaliteit van leven en het dementieproces zelfs in tempo zou kunnen afremmen.

Stichting Participatie met Dementie bevordert daarom de inclusie van mensen met dementie door hen actief te laten participeren in kunstvormen, zoals muziek, samen met gezonde mensen en professionals, gekoppeld aan (wetenschappelijk) onderzoek naar de effecten ervan.

En met succes, getuige de Participatiekoren die op reeds meerdere plaatsen in het land zijn opgericht, de aanwijzing door Alzheimer Europe als voorbeeld project en de betrokkenheid van de Participatiekoren in effectstudies zoals die van ZonMw.

Onderhavig project omvat de eerste fase van de landelijke roll out van de Participatiekoren in combinatie met de daarbij behorende professionalisering, lokale verankering en verduurzaming, met als vertrekpunt de evaluatie van de reeds gerealiseerde Participatiekoren. Zie voor een uitgebreidere samenvatting de online project samenvatting in Mijn Fonds.

Inhoudsopgave

1. Waar komen we vandaan en waar staan we nu?	5
2. Waar willen we naar toe?	8
2.1. Artistieke uitbreiding	8
2.1.1. Paasproductie	9
2.1.2. Kerstproductie	11
2.1.3. Tussenprogramma	11
2.1.4. Planning & prestatiegegevens	13
2.2. Schaalvergroting en organisatie-ontwikkeling	14
2.2.1. Roll out planning	14
2.2.2. Proces, partnerships en rollen	14
2.2.3. Kennisdeling	16
2.3. Duurzaamheid en lokale verankering	17
2.3.1. Branding, content authority & community building	17
2.3.2. Locale verankering in sociaal-cultureel ondernemerschap	17
2.3.3. Automatisering en standaardisering	18
2.3.4. Certificering & accreditatie	18
2.3.5. Bewijsvoering: effect-meting en tracking van deelnemers	18
2.3.6. Inpassing en opname in bestaand vergoedingskader	19
3. Wat zijn de kosten en hoe worden deze gedekt?	19
3.1. Model-begroting	19
3.2. Toelichting op de lasten	19
3.3. Toelichting op de roll out financieel	19
3.4. Toelichting op de baten/dekking	19

1. Waar komen we vandaan en waar staan we nu?

In Het Participatiekoor zingen mensen met dementie samen met amateurzangers en professionals in een koor. Geen 'dementie- of 'verpleeghuiskoor', maar een koor zoals de ruim 13.000 andere amateurkoren in Nederland, maar met dat verschil dat mensen met dementie in Het Participatiekoor zodanig ondersteund worden dat zij hun geliefde hobby kunnen blijven voortzetten. In het Participatiekoor vinden zij nieuwe zingeving en een sociaal-cultureel alternatief voor de culturele participatie die zij zonder de juiste ondersteuning moeten ontberen.

Het Participatiekoor werd in de zomer van 2017 opgericht door Erik Zwiers en vindt zijn oorsprong in het levensverhaal van Nico Knijnenberg, dat door Erik werd opgetekend in zijn boek **Zolang ik er ben, Alzheimer en de dilemma's van de vervliegende geest** (2017, uitgeverij Dilemmaboek):

“Hoewel Nico nog een actief leven leidde, voelde hij zich vaak buitengesloten. Hij vroeg zich dan ook hardop af: Doe ik nog mee? De dag voor zijn aangekondigde dood, dronken we samen een glas wijn. Terwijl we proostten, begon Nico te zingen: Wir setzen uns mit Tränen nieder, de eerste zin uit het slotkoor van de Matthäus Passion. Daarmee vatte Nico zo enorm krachtig samen wat het drama van een leven met dementie kan betekenen, dat ik hier wel iets mee moest doen.”

Stel dat het lukt...

Een half jaar na publicatie van zijn boek drinkt Erik samen met dirigent Felix van den Hombergh en muziektherapeut Jacinta van Hesselings een glas wijn op het terras van Museum voor de Geest in Haarlem en stelt voor om een koor op te richten waarin mensen met dementie de hoogtepunten uit de Matthäus Passion zingen en de koralen en aria's afwisselen met hun persoonlijke passieverhalen. Met als doel: laten zien dat mensen met dementie met de juiste ondersteuning een van de moeilijkste oratoria uit de klassieke wereldmuziek publiekswaardig uit kunnen voeren en dus, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, wel degelijk in staat zijn om cultureel te participeren en zelfs in staat zijn om mee te doen in de oer-Hollandse traditie om in de Goede Week de Matthäus Passion te zingen. Althans, dat was de overtuiging.

Om dit - ietwat wilde idee - te realiseren werd samenwerking gezocht met drie grote zorginstellingen in Zuid Kennemerland, Alzheimer Nederland om zangers met dementie te werven. Binnen diverse bestaande koren in Haarlem en Amsterdam werden geoefende zangers geworven die bereid waren om de zangers met dementie te ondersteunen, zowel tijdens de repetities als daarbuiten om gezamenlijk een selectie van de mooiste koren en koralen uit Bachs meesterwerk in te studeren. Op 31 maart 2018 traden 55 zangers waarvan bijna eenderde met dementie, in een uitverkochte Doopsgezinde kerk in Haarlem, op met de hoogtepunten uit de Matthäus Passion en vertelden zij tussen de koralen en aria's door hun eigen passieverhaal.

Het experiment werd een overweldigend succes. Niet alleen raakte het aanwezige publiek (250 pers), bestaande uit familie, vrienden, zorgprofessionals, wethouders, wetenschappers, nieuwsgierigen en de pers ontroerd door de muziek, maar waren zij vooral ook verrast door de artistieke kwaliteit van het concert, het enorme plezier dat de koorleden met elkaar hadden en hoe zij samen een hechte groep vormden. Het applaus dat het koor ten deel viel duurde maar liefst 9 terechte minuten...

“Wat een prachtig, ontroerend concert! We hebben ervan genoten en willen graag een donatie doen.”

Marie-Thérèse Meijs, wethouder Zorg Haarlem

En toen ging het hard

Het experiment was zo'n overweldigend succes dat dit leidde tot de oprichting van Stichting Participatie met Dementie. Met deze stichting beogen wij de culturele participatie van mensen met dementie te bevorderen door onder andere nog meer Passieconcerten te organiseren, gezongen door Participatiekoren verspreid over het land. Twee extra steden toonden interesse in het opzetten van Participatiekoren. Dit maakte dat in april 2019 drie Passieconcerten plaatsvonden in Haarlem, Leiden en Bergen NH. In 2020 voegden Midden Delfland en Helmond zich bij de stichting en werden ook daar, in samenwerking met lokale zorg-, welzijnsorganisaties, culturele instellingen, koren en muziek-ensembles Participatiekoren opgericht.

Sindsdien zijn 5 Participatiekoren van start gegaan om de hoogtepunten uit de Matthäus Passion te zingen en hebben inmiddels 541 zangers en vertellers deelgenomen, waarvan 191 mensen met een vorm van dementie. In totaal namen ook 78 professioneel geschoolde kunstenaars en musici deel. De leeftijd van de deelnemers varieert van 25 tot 104 (!) jaar.

Overweldigend effect

Dat zingen goed is voor het brein, is inmiddels uitgebreid aangetoond. Het effect van de Participatiekoren strekt echter nog verder. Door de unieke methode waarin mensen met dementie van ervaren *mantelzangers* de ondersteuning krijgen en samenwerken én de intensieve samenwerking met partners uit de zorg, welzijn en cultuur leiden de projecten van de Participatiekoren tot onder meer, maar niet alleen:

- verbeterde cognitieve functies en spraak;
- nieuwe zingeving;
- meer plezier en levensvreugde en minder agitatie;
- grotere eigenwaarde en de bevestiging ertoe te doen;
- meer zelfvertrouwen;
- nieuwe sociale contacten;
- verbeterde relaties met partners en kinderen.

Onder zowel de samenwerkende partners als het publiek bereiken de Participatiekoren ook het besef en inzicht dat:

- mensen met dementie, zelfs in een gevorderd stadium een groter lerend vermogen hebben dan vaak gedacht;
- cultuurparticipatie *relatief eenvoudig* is wanneer alle partijen ondernemerschap tonen en, met name zorgprofessionals, soms buiten de reguliere paden van het systeem, actief deelnemen om drempels rond mobiliteit, veiligheid en zorgverantwoordelijkheid weg te nemen en hierin gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen.

Visual uit het concept-onderzoeksrapport 'Impact van actieve kunstparticipatie', januari 2021, AmsterdamUMC, Leyden Academy. Definitieve onderzoeksresultaten zijn vanaf juni 2021 beschikbaar bij SPmD, ZonMW en [Kunst in de Zorg](#)

Moeder is niet alleen de vrouw die vanalles vergeet, zij is ook een zangeres en op Goede Vrijdag geeft zij een concert.

Deelnemers zijn enthousiast en willen meer

Uit diverse peilingen onder de deelnemers geeft een overgrote meerderheid aan dat zowel de repetities als de concerten boven hun verwachtingen scoorden en worden gewaardeerd met een gemiddeld rapportcijfer van 8,1. In totaal 73% van de respondenten geeft aan het hele jaar door te willen blijven zingen en vaker op te willen treden met een breder repertoire.

Ook tijdens Covid-19 - een nog groter bereik

Opvallend is verder dat in het afgelopen jaar 61% van de deelnemers ondanks de coronapandemie toch door wilde zingen en dit - na een onderbreking van enkele maanden - ook heeft gedaan. Om dit te realiseren heeft het Projectbureau in samenspraak met Koornetwerk Nederland en de samenwerkingspartners een uitgebreid coronaprotocol ontwikkeld. Tevens hebben we het programma zo aangepast en uitgebreid dat ook zangers (met name intramuraal) die nog niet mee konden of mochten zingen, toch konden deelnemen.

Omdat live optredens niet mogelijk waren hebben de Participatiekoren Haarlem, Bergen en Midden Delfland gezamenlijk 1 concert zonder publiek gegeven en werd hiervan een film gemaakt die op 21 september 2020, Wereld Alzheimerdag, online in première is gegaan en inmiddels via verschillende online kanalen en vertoningen meer dan 5.000 mensen heeft bereikt.

Door na Corona

Ondanks, of misschien juist wel dankzij, de coronapandemie en de impact die deze op mensen in de langdurige zorg heeft, is juist nu de tijd rijp om door te gaan en onze activiteiten verder uit te rollen en te verduurzamen. Dit merken wij niet alleen door het feit dat verschillende samenwerkingspartners ons hiervoor benaderen, maar ook aan de zeer positieve resultaten van het wetenschappelijk onderzoek naar de waarden en effecten van de Participatiekoren, dat uitgevoerd werd door AmsterdamUMC en de Leyden Academy in opdracht van ZonMW. Bovendien worden door het rijksprogramma Onbeperkt Meedoen, dat een praktische uitwerking is van het VN-Verdrag Rechten van de Mens met een Beperking, alle Nederlandse gemeenten verplicht tot het opstellen en uitvoeren van een Inclusie Agenda. Om in termen van dementie te spreken zou men kunnen stellen: de geesten zijn rijp.

[Bekijk hier de concertfilm Erbarme dich](#)

van de Participatiekoren Haarlem, Bergen en Midden Delfland
Première 21 september 2020, Wereld Alzheimerdag

2. Waar willen we naar toe?

Gemotiveerd door de successen van de afgelopen jaren, de vele vragen uit het land van Zorg- en welzijnsorganisaties en cultuurinstellingen om ook in andere steden Participatiekoren op te zetten, én door de positieve resultaten van het wetenschappelijk onderzoek naar de waarden en effecten van de Participatiekoren, willen wij in de komende jaren onze activiteiten duurzaam borgen. Aan deze doelstelling geven we inhoud door middel van het onderhavige **Roll out fase 1 project**, dat zich kenmerkt door beheersbaarheid, professionaliteit, schaalbaarheid, betrokkenheid van de doelgroep, duurzaamheid en lokale verankering in sociaal-cultureel ondernemerschap. Dit komt tot uiting in de volgende pijlers van ons projectplan:

1. Artistieke uitbreiding

Op basis van de uit de evaluatie gebleken behoefte van de doelgroep wordt onze artistieke programmering uitgebreid naar een jaarrondprogrammering.

2. Schaalvergroting en organisatie-ontwikkeling

Om voldoende impact te maken vindt samen met landelijke partners (kennis, strategisch) en lokale partners (zorginstellingen, zorgprofessionals en kunstprofessionals) een landelijke roll out plaats naar 12 locaties met jaarrondprogrammering (21 koren).

3. Duurzaamheid en lokale verankering

Het onderhavige project landelijke uitrol fase 1, is het eerste meerjarige project binnen de strategie van SPmD die langs 6 elkaar versterkende sporen toewerkt naar toekomstbestendigheid en een self-supporting status.

In het hierna volgende zullen we deze 3 pijlers verder uitwerken, alsmede de organisatorische en financiële vertaalslag daarvan maken.

2.1 Artistieke uitbreiding

Uit de evaluatie van de reeds uitgevoerde Participatiekoren kwam onverkort naar voren dat de deelnemers het zo jammer vonden toen het was afgelopen en men dus eigenlijk na Pasen in de rest van het jaar “niets meer had”. De behoefte aan een jaarrondprogramma bleek evident.

Uitbereiding naar jaarrondprogramma

De bestaande koren hebben altijd alleen een Paasproductie gehad. Ons nieuwe programma zal een jaarrondprogramma zijn onderverdeeld in een Paasproductie en een Kerstproductie met er tussenin de zgn. Ronde tafels die we de Tafel van 4 noemen. Gelijklopend aan het artistiek en inhoudelijk programma worden de lokale projectleiders gefaciliteerd met trainingen en procesondersteuning, zodat ook zij *al doende* leren en toewerken naar cultureel ondernemerschap in een landelijk kennisnetwerk.

In ons roll out programma start elk nieuw Participatiekoor met hetzelfde jaarrondprogramma. Dit programma is zowel inhoudelijk als qua proces samengesteld op basis van de strategische en organisatorische doelstellingen en loopt parallel met de begeleiding naar een lokale duurzame borging en self supporting positie. De bestaande koren die doorgaan, krijgen alleen de nieuwe activiteiten van het programma (Kerstproductie en Tafel van 4).

Het jaarprogramma van elk koor sluit tenslotte aan bij de in de Inclusie Agenda die elke Nederlandse gemeente verplicht is op te stellen en levert een concrete bijdrage aan de invulling hiervan. Hiermee worden de activiteiten van elk koor optimaal ingebed in de lokale inclusie doelstellingen.

Het principe Doe wat werkt, laat wat schaadt

Wie een repetitie of workshop van ons bijwoont zal zich waarschijnlijk verwonderen over de vanzelfsprekendheid en de routine waarbinnen met zichtbaar plezier gewerkt wordt. Dat is enerzijds te danken aan het feit dat zowel deelnemers als kunstenaars en projectleiders inmiddels goed op elkaar ingespeeld zijn en, belangrijker, weten wat zij doen en waarom.

Al onze activiteiten baseren zich op de volgende vier randvoorwaardelijke principes¹:

Gelijkheid - Solidariteit - Autonomie - Participatie

Hier wordt concreet vorm aan gegeven door in onderstaande volgorde actief te werken aan:

Bewustwording - Toegankelijkheid - Ontmoeting - Creatie

Hierbij zijn altijd de volgende partijen direct en actief betrokken:

Deelnemers met en zonder dementie - Kunstenaars - Zorg & Welzijnsorganisaties - Sociaal domein

Alle activiteiten worden georganiseerd langs deze basisprincipes en met de genoemde partners en zijn continu onderwerp van monitoring, evaluatie en bijsturing. Het Participatiekoor wordt hierin bijgestaan door de Leyden Academy die onze activiteiten monitort en evalueert. Elk programma onderdeel wordt hierna verder uitgewerkt.

2.1.1 Paasproductie (programma 1)

De Matthäus Passion van J.S. Bach is het vlaggenschip van de Participatiekoren. In dit programma brengen de Participatiekoren de hoogtepunten uit de Matthäus Passion van J.S. Bach, afgewisseld met persoonlijke Passieverhalen van mensen met dementie in een decor van beeldende werken. De uitdaging in dit programma is om samen een vooraf bepaalde artistieke uitdaging aan te gaan en toe te werken naar zo'n *mooi* mogelijk concert in de Goede Week voor Pasen. De lat ligt hoog! Elk jaar krijgt dit programma een centraal thema mee, zoals in 2018: *Wir setzen uns nicht mit Tränen nieder*, waarmee wij wilden aangeven dat mensen met dementie zich niet hoeven neerleggen bij de diagnose en nog volop mee kunnen doen. Met dit programma wordt ingespeeld op waarden als grenzen verleggen, identificatie met de thematiek, samenwerken en bestaat uit drie disciplines die in de uitvoering samen 1 geheel vormen: koorzang, storytelling en beeldende kunst.

Koorzang

Onder leiding van een professioneel dirigent studeert het koor een selectie van de hoogtepunten van de Matthäus Passion in. Zangers met dementie worden hierbij naar behoeften ondersteund door *mantelzangers*. Koorleden worden gestimuleerd om ook samen thuis te oefenen en met elkaar van en naar de repetities te reizen. De repetities vinden plaats in verzorgingshuizen en zijn ook

¹ Gebaseerd op de beginselen van de Inclusie Agenda van de VNG binnen het programma Onbeperkt Meedoen

toegankelijk voor bewoners en zorgpersoneel, zodat zij die niet mee kunnen of willen receptief kunnen participeren.

Storytelling

Onder begeleiding van een acteur of een schrijver gaan mensen met dementie en hun naasten op basis van thema's uit de Matthäus Passion en aan de hand Visual Thinking Strategies en verteltechnieken op zoek naar hun persoonlijke passieverhaal. Aanleiding is een tekst uit de Matthäus Passion. Door duiding van de tekst ontstaat identificatie met het lijdensverhaal. De persoonlijke verhalen krijgen vorm in brieven, gedichten en speeches die tijdens het concert worden voorgedragen.

Beeldende kunst

Samen met een beeldend kunstenaar geven de deelnemers aan de hand van persoonlijke gesprekken o.b.v. teksten uit de Matthäus Passion vorm aan hun eigen *kruisweg*. Samen met de kunstenaar maken de deelnemers een Gesamtkunstwerk dat als *decor* een plaats krijgt tijdens het concert.

2.1.2 Kerstproductie (programma 3)

Dwaallicht is de titel van een van de 24 liederen uit de Franz Schuberts Winterreise.

In dit programma is de liedcyclus van Schubert niet het doel, maar aanleiding om de eigen creativiteit te ontdekken en met elkaar op reis te gaan. In een periode van drie maanden werken zangers, beeldend kunstenaars en vertellers aan de vormgeving van een Gesamtkunstwerk. Dit kan een concert zijn, maar net zo goed een volksfeest of een tentoonstelling, of alledrie tegelijk.

In dit programma gaat de actieve cultuurparticipatie een stapje verder en wordt er o.l.v. een beeldend kunstenaar, acteur en muzikant appèl gedaan op samenwerking, eigen creativiteit en samen samen een Gesamtkunstwerk maken.

Dwaallicht

*In de diepste rotskloven
Heeft een dwaallicht mij meegelokt;
Hoewel ik een uitgang vinden moet
Bezwaart mij gemoed niet zeer.
Ik ben gewend aan het verdwalen,
elke weg leidt naar het doel;
Onze vreugden, onze smarten,,
Alles is het spel van een dwaallicht.
Door de droge bedding van een bergstroom
Daal ik rustig af
Elke stroom zal de zee bereiken
En ieder lijden ook zijn graf.*

2.1.3 Tussenprogramma (programma 2)

De Tafel van Vier is een interactief ontwikkelprogramma om de toegankelijkheid van onze producties te vergroten en een breed draagvlak bij de lokale spelers te creëren. **De Tafel van Vier** is gebaseerd op een ontwikkelprogramma dat artistiek leider Erik Zwiers in 2018 in opdracht van de gemeente Haarlem ontwikkelde en erin resulteerde dat 25 organisaties en activiteiten op het gebied van cultuur, sport, natuur en welzijn hun drempels voor participatie hebben geslecht. Zie de volgende pagina voor een beeldverslag.

Mensen met dementie, waaronder drie leden van Het Participatiekoor, presenteren hun wensen en ervaren drempels

Bestuurslid met dementie van Het Participatiekoor, Ton van Amstel treedt op als spreekstalmeester voor de 150 aanwezige vertegenwoordigers uit de zorg, welzijn, cultuur, sport, retail, banken, gemeente, mantelzorgers en mensen met dementie.

Gespreksleider Erik Zwiens in debat met wethouder M.T. Meijs en prof. Anne-Mei The over toegankelijkheid.

De mensen met dementie brainstormen met vertegenwoordigers uit het veld over behoeften en drempels, hoe die geslecht kunnen worden en wie daar een rol in spelen. Ondertussen verzorgt de beleidsambtenaar 'Ouderen', Ron de Wolf het entertainment.

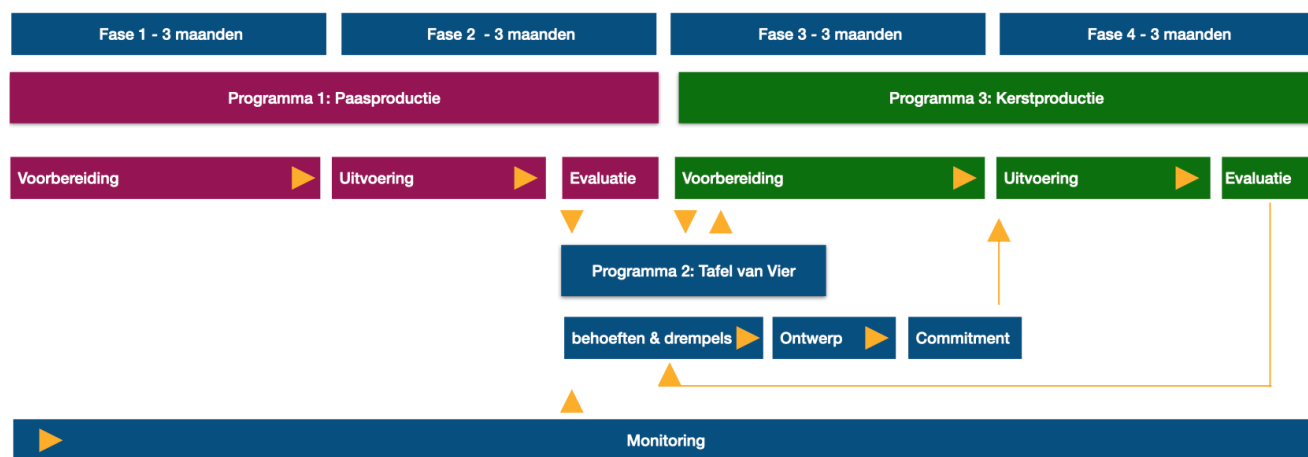

De Tafel van 4 omvat vier bijeenkomsten waar de kernspelers (mensen met dementie, zorg & welzijn, cultuur en sociaal domein) a.d.h.v. behoeften en door de doelgroep ervaren drempels samen oplossingen bedenken om de toegankelijkheid te vergroten en hiervoor commitment met elkaar aangaan.

In deze bijeenkomsten delen we kennis, onderzoeken we behoeften, brengen we drempels in kaart en verzinnen gezamenlijk interventies die input geven aan: a) ontwikkeling en bestendiging van samenwerkingsverbanden, b) optimalisering toegankelijkheid, c) nieuwe artistieke programma's.

2.1.4 Planning & prestatiegegevens

Onderstaand is de bovenbeschreven jaarrondprogrammering weergegeven in termen van modelplanning, doorlooptijden en prestatiegegevens, voor 1 locatie. Het totale plan kent 3 bestaande en 9 nieuwe locaties. De 3 bestaande krijgen alleen Programma 2 en 3 (de nieuwe onderdelen).

	Programma 1: Paasproductie				Programma 2: Tafel van Vier				Programma 3: Kerstproductie			
	# bijeenkomsten	# deelnemers	# waarvan dementie	# bezoekers	# bijeenkomsten	# Partners	# deelnemers met dementie	# bezoekers	# bijeenkomsten	# deelnemers	# waarvan dementie	# bezoekers
Koorzang	10	50	17	5	1	6	6	30	10	50	17	5
Workshops Beeldende kunst	5	10	7		1	6	6	30	5	10	7	
Workshops Storytelling	5	10	5		1	6	6	30	5	10	5	
Concert & presentatie	1	70	29	300	1	6	6	30	1	70	29	300
Resultaten & evaluatie prog 1					1	6	6	30				
behoefte & drempels					1	6	6	30				
Ontwerp participatie +					1	6	6	30				
Commitment					1	6	6	30				
Uitdaging & Gewenst Resultaat												

Bijeenkomsten	46	Partners	6	Deelnemers	164	Bezoekers	820
Contacturen	92			dementie	42 %	dementie	17 %
				Uniek	60 %	Uniek	70 %

2.2 Schaalvergroting en organisatie-ontwikkeling

Om voldoende impact te maken vindt samen met landelijke partners (kennis, strategisch) en lokale partners (zorginstellingen, zorgprofessionals en kunstprofessionals) een landelijke roll out plaats naar 12 locaties met jaarrondprogramming (21 koren). Bij een dergelijke schaalvergroting hoort eveneens een stuk organisatie-ontwikkeling. Beide zullen achtereenvolgens aan de orde komen.

2.2.1 Roll out planning

In onderstaand schema is de roll out planning samengevat, inclusief de toerekening van de kosten welke aansluiten bij de totaal-begroting van het project:

	= KERSTPRODUCTIE
	= PAASPRODUCTIE

NR	PARTICIPATIEKOOR/STAD	2021				2022				2023				TOTAAL PROJECT
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	
1	Haarlem			€ 29.607	€ 32.149									€ 61.756
2	Bergen/Alkmaar			€ 29.607	€ 32.149									€ 61.756
3	Schiedam			€ 29.607	€ 32.149									€ 61.756
4	Den Haag					€ 23.120	€ 25.920	€ 21.900	€ 26.194					€ 97.134
5	Bergen op Zoom					€ 23.120	€ 25.920	€ 21.900	€ 26.194					€ 97.134
6	Utrecht					€ 23.120	€ 25.920	€ 21.900	€ 26.194					€ 97.134
7	Nijmegen					€ 23.120	€ 25.920	€ 21.900	€ 26.194					€ 97.134
8	Maastricht									€ 19.132	€ 22.260	€ 17.082	€ 20.765	€ 79.239
9	Roermond/Heel									€ 19.132	€ 22.260	€ 17.082	€ 20.765	€ 79.239
10	Leeuwarden									€ 19.132	€ 22.260	€ 17.082	€ 20.765	€ 79.239
11	Groningen									€ 19.132	€ 22.260	€ 17.082	€ 20.765	€ 79.239
12	Goes/Middelburg									€ 19.132	€ 22.260	€ 17.082	€ 20.765	€ 79.239
	KWARTAAL TOTALEN			€ 88.820	€ 96.448	€ 92.478	€ 103.681	€ 87.601	€ 104.774	€ 95.660	€ 111.302	€ 85.411	€ 103.825	€ 970.000
	JAARTOTALEN				€ 185.269				€ 388.534				€ 396.197	€ 970.000
	AANTAL KOREN				3				8				10	21
	GEMIDDELD PER KOOR				€ 61.756				€ 48.567				€ 39.620	€ 46.190

Zoals hierin is te zien, krijgen de bestaande koren (1 t/m 3) alleen de nieuwe activiteiten. De verlenging van bestaande activiteiten als terugkerend zijn dus NIET opgenomen in deze aanvraag. Hiervoor verwijzen we naar hetgeen we verderop schrijven over lokaal sociaal cultureel ondernemerschap.

De locaties kunnen tijdens de roll out overigens nog wijzigen indien er zich opportuniteiten voor doen op andere locaties die daarom vragen. Er is immers grote interesse in het land. Wat wel centraal staat is een zo goed mogelijke landelijke spreiding.

2.2.2 Proces, partnerships en rollen

We kunnen onderscheid maken in lokale partners en landelijke partners. De lokale partners hebben vooral betrekking op de uitvoering en lokale promotie, terwijl landelijke partners betrekking hebben op kennisdeling (effect-meting, research) en landelijke promotie.

In onderstaand schema (volgende pagina) is een aantal van deze landelijke partners opgenomen, naast een Adviesraad waarin autoriteiten uit ons veld zitting nemen.

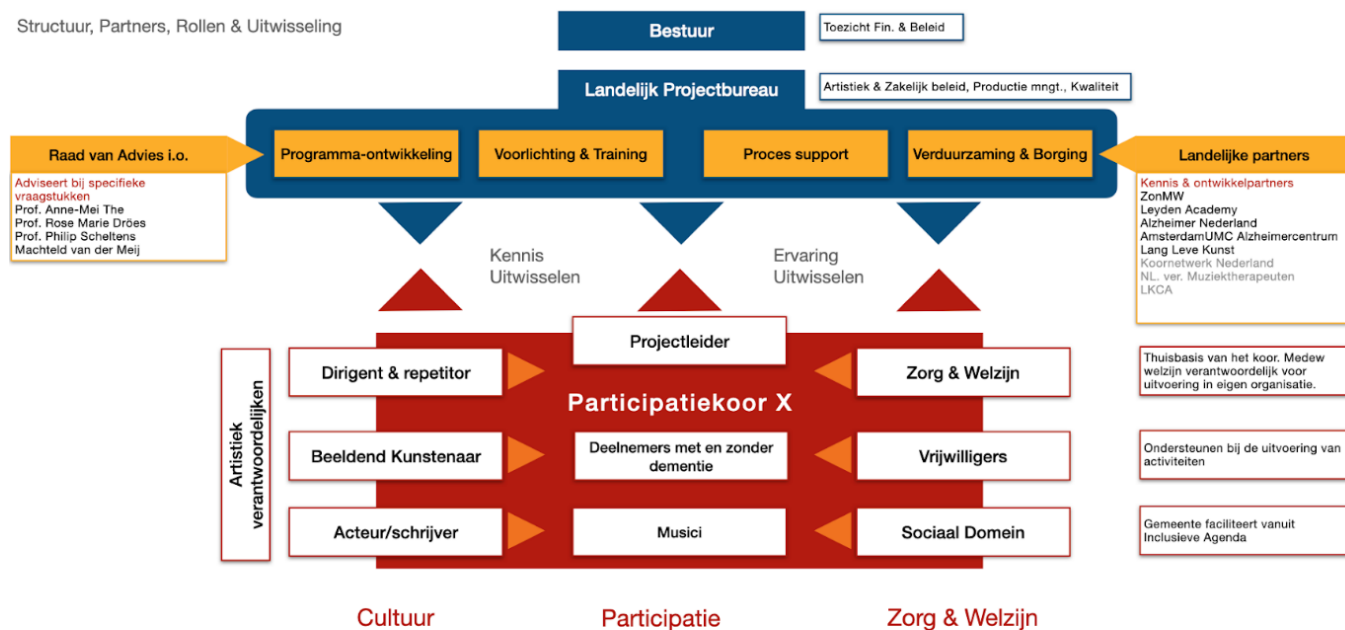
Per locatie is er dus sprake van andere lokale partners. Deze worden telkens geworven en geselecteerd op basis van onze criteria en bestaan uit:

1. Locale projectleider: muziektherapeut of muziekdocent.
2. Zorginstelling (thuisbasis van het koor).
3. Locale professionals (steunzangers en muzikanten).
4. Overige zangers en mantelzorgers.

Overeenkomsten met partners worden gesloten met de Stichting doch worden vaak lokaal voorbereid als het gaat om uitvoerende partners zoals muzikanten maar ook nieuwe zorgpartners.

Structuur, Partners, Rollen & Uitwisseling

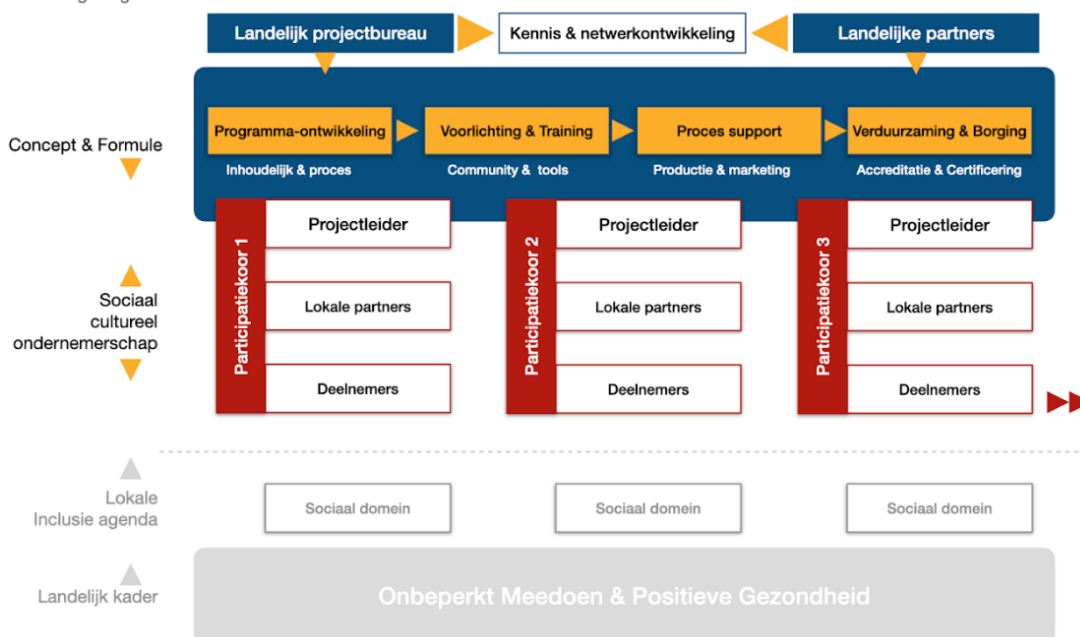

Gelijkheid - Solidariteit - Autonomie - Participatie

Van sturend naar faciliterend

De bulk van de operationele activiteiten bestaat uit lokale activiteiten. Dit betekent dus dat wanneer je de schaal gaat vergroten, het niet verstandig is om de operatie centraal te willen blijven sturen. Ergo, daar waar bij de eerste koren in **operationele** zin nog veel vanuit de **centrale organisatie** (Projectbureau) werd gestuurd, gaan we dit geleidelijk steeds meer naar **locaal niveau** verplaatsen en als stichting/Projectbureau vooral een **faciliterende** en **kwaliteitsbewakende** rol vervullen. Hiertoe zullen we pro-actief lokale Projectleiders (PL's) werven en selecteren onder zelfstandige muziektherapeuten en -docenten die voldoen aan ons profiel, die samen een landelijk netwerk van aangesloten Projectleiders zullen vormen. E.e.a. is weergegeven in dit schema:

Concept, Formule & Omgeving

Nadat wij lokale Projectleiders tijdens de subsidieperiode in het zadel hebben geholpen, zullen zij zelfstandig als sociaal-cultureel ondernemer “verlengingen” en ook nieuwe koren gaan realiseren in de regio, onder de paraplu en faciliteiten van het Projectbureau van onze Stichting. Dit is vergelijkbaar met een organisatie in (soft-) franchise-verband. Op die manier veranker je de voortgang van onze activiteiten daar waar het hoort: in lokaal sociaal-cultureel ondernemerschap.

2.2.3 Kennisdeling

Het Participatiekoor neemt deel in de Ontwikkelagenda Kunst en Cultuur in de langdurige zorg die ZonMW in opdracht van de ministeries van OCW en VWS heeft geïnitieerd. Binnen deze agenda wordt onder leiding van **prof. Tineke Abma** door AmsterdamUMC en de Leyden Academy onderzoek gedaan naar de waarden, effecten en werking van Het Participatiekoor (*publicatie juni 2021*). Het doel van dit programma is het verbinden van cultuur aan langdurige zorg en ondersteuning op een structurele en duurzame manier. De vraag die hierbij centraal staat is: wat zijn de effecten van kunst op de (positieve) gezondheid en het welbevinden? Door kunstinitiatieven te onderzoeken wordt zichtbaar welke elementen hierbij een rol spelen. Maar ook het in kaart brengen en delen van succesvolle implementatiestrategieën draagt hieraan bij.

Ontwikkellijnen

In vervolg op de kennissynthese is een ontwikkelagenda samengesteld met kansrijke onderzoeks- en ontwikkelrichtingen. Het programma Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning zal de komende periode acties uitzetten op drie ontwikkellijnen:

1. Gerichte ontwikkeling en verspreiding van kennis vanuit lopende initiatieven

Er lopen al veel culturele initiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning. Deze initiatieven zijn bij uitstek geschikt om ervaringen en kennis op te halen. Prioriteiten zijn het verder inventariseren van kunstinitiatieven en het onderzoeken van werkzame elementen en knelpunten. Praktijkgericht onderzoek wordt ingezet om te komen tot kwaliteitsverbetering van bestaande initiatieven. Tevens gaan we kijken naar de manier waarop effecten worden beschreven zodat ze van betekenis zijn voor zowel cliënten, hun omgeving als zorgprofessionals.

2. Onderzoek- en methodiekontwikkeling

Binnen deze lijn gaat gewerkt worden aan het ontwikkelen van passende onderzoeksmethoden, bij voorkeur mixed-methods instrumenten. Deze moeten zowel aansluiten bij de aspecten van Positieve Gezondheid als bij het karakter van kunst en cultuur. Bij onderzoek gaan we rekening houden met de behoefte van verschillende stakeholders, zoals verzekeraars, gemeenten en zorginstellingen, aan passend bewijs. Er is aandacht nodig voor zowel het in de praktijk leren van onderzoek als het proces van inbedding in instellingen en het opschalen van initiatieven.

3. Verankering en verduurzaming

Er gebeurt al veel op het gebied van kunst en cultuur binnen de langdurige zorg- en ondersteuningssector. Het is echter vaak incidenteel en het aanbod is versnipperd. Omdat financiering van kunstinitiatieven als een groot probleem wordt gezien, is een van de prioriteiten het ontwikkelen van businesscases van verschillende initiatieven. De in de eerste twee lijnen opgedane kennis kan ingezet worden als bewijs voor het verder ontwikkelen van beleid voor deze cross-overs tussen kunst en zorg. Koplopers op dit terrein en ambassadeurs kunnen

behulpzaam zijn om het aanbod verder te ontwikkelen, verspreiden en te verankeren. Een domeinoverstijgend kennisnetwerk zorgt voor goede uitwisseling van kennis over beleid, praktijk en onderzoek.

Door onze deelname in dit programma hebben wij directe toegang tot de meest actuele kennis en nemen diverse onderzoekers en projectleiders van ZonMw deel aan onze ontwikkelactiviteiten.

2.3 Duurzaamheid en lokale verankering

Het onderhavige project is het eerste meerjarige project binnen de strategie van SPmD die langs de volgende 6 elkaar versterkende sporen toewerkt naar toekomstbestendigheid en een self-supporting status:

1. Branding, content authority & community building.
2. Locale verankering in sociaal-cultureel ondernemerschap met landelijke dekking.
3. Automatisering processen (webbased), toolkits en standaarden.
4. Certificering & accreditatie.
5. Bewijsvoering: effectmeting / tracking doelgroep deelnemers.
6. Inpassing en opname in bestaande vergoedingskader(s).

2.3.1 Branding, content authority & community building

Bij de eerste participatiekoren hebben er voornamelijk tijdens de wervingsfase van een nieuw koor lokaal promotie-activiteiten plaatsgevonden, waarbij er eigenlijk vanzelf de nodige media aandacht kwam als free publicity. Er is weinig aandacht besteed aan actieve landelijke promotie en aan de branding zelf, terwijl er vooral reactief is uitgebreid naar andere plaatsen.

Voor een effectieve landelijke roll out, professionalisering van organisatie en processen en als 1 van de 6 sporen van verduurzaming en verankering, is het zaak dat marketing een belangrijke, vaste en professionele plaats krijgt in beleid en uitvoering.

Naast de lokale wervings- en publiciteitsactiviteiten gaan we dus centraal werken aan een landelijke multimediale branding, gericht op het bereiken van “content authority” op het gebied van verbetering van kwaliteit van leven en zingeving voor ouderen met dementie door middel van actieve kunst & cultuur deelname op een uitdagend niveau. In samenhang met deze branding strategie zal community building rondom deze “content authority” een belangrijke rol spelen in het vergroten van de betrokkenheid van actoren uit alle gelederen van de maatschappij.

Dit moet zorgen voor een **markttechnische verankering** van onze methode en ons merk in zowel de perceptie van de doelgroep, het netwerk van aangesloten projectleiders als de zorgpartners.

2.3.2 Locale verankering in sociaal-cultureel ondernemerschap

Zoals beschreven is in paragraaf 2.2.2 over de organisatie, daar waar we de locale Projectleider (PL) voorheen per project wierven en klaarstoomde, gaan we dit vanaf medio 2021 pro-actief doen, om zo een **landelijk netwerk van aangesloten zelfstandige muziektherapeuten of muziekdocenten** (die

voldoen aan het profiel) op te bouwen, die als PL gaan fungeren in zowel (1) participatiekoren die we vanuit centrale werving opstarten als (b) participatiekoren die de PL via haar eigen netwerkactiviteiten kan opstarten. Dat laatste zijn dan veelal verlengingen van bestaande koren of nieuwe partnerships in de regio voortkomend uit local networking en mond-tot-mond promotie.

In alle gevallen kan die PL gebruik maken van de centrale expertise, certificering, branding en diensten als beschreven. De PL's onderhouden lokaal ook de contacten met partners.

Aangesloten PL's committeren zich aan de "formule-uitgangspunten" die uit deze centrale expertise en diensten voortkomen en het centrale merk kwalitatief te ondersteunen.

Met dit alles beogen we verduurzaming door **verankering in lokaal ondernemerschap**.

2.3.3 Automatisering en standaardisering

Omdat operationele activiteiten voornamelijk decentraal plaatsvinden (zie ook 2.3.2), wordt er momenteel veel heen en weer gemaïld en gebeld tussen centraal en decentraal. Hier kan een gelijktijdige efficiency- en professionaliseringsslag in worden bereikt, door het implementeren van webbased applicatie(s) die het op afstand samenwerken, plannen, rapporteren, meten en evalueren veel eenvoudiger, kwalitatief beter en tegelijk goedkoper maken. We zullen hier kiezen voor bestaande (al dan niet public license) applicatie(s) die we zelf kunnen inrichten op maat voor onze organisatie. Dit draagt bij aan de **organisatorisch-technische verduurzaming** van onze activiteiten.

2.3.4 Certificering en accreditatie

In samenhang met punt 2.3.3 en 2.3.5 willen we in het derde jaar (2023/2024) als organisatie gecertificeerd zijn (ISO) en geaccrediteerd zijn door bijv. een BIG opleidingsinstituut of een andere autoriteit op dit gebied. De hiervoor begrote kosten zijn opgenomen onder Personele lasten en algemene bedrijfslasten t.b.v. het project in samenhang met spoor 5 hieronder, maar dienen een breder doel. Hiermee beogen we een **kwalitatief-organisatorische verduurzaming**.

2.3.5 Bewijsvoering: effectmeting en tracking van deelnemers

Bij de eerste participatiekoren hebben we reeds de nodige research gedaan door eigen enquêtes en door deelname aan de studie van **ZonMw**. Dit gaan we verder continueren en uitbreiden door te meten over langere tijd.

Cruciaal in deze is onze deelname in de Ontwikkelagenda Kunst & Cultuur in Landurige Zorg. Zie op dit punt **paragraaf 2.2.3 Kennisdeling**. Daarnaast verwijzen we op dit punt naar de **overeenkomst die wij gesloten hebben met Prof. Tineke Abma**.

Deze bewijsvoering en kennisdeling moet zorgen voor een **wetenschappelijke verankering** van de effecten op de kwaliteit van leven en het dementieproces van mensen met dementie.

Wij beogen met de op die manier verkregen data, zoveel mogelijk *bewijsmateriaal* te vergaren om het onder 2.3.6. genoemde doel te bereiken.

2.3.6 Inpassing en opname in bestaande vergoedingenkader(s)

Met de kracht van de kwaliteit en het bewijs van de bovenstaande 5 sporen, bewandelen we geleidelijk de komende jaren het spoor om ons product ingepast te krijgen in een bestaand vergoedingenkader, waarbij er thans de volgende mogelijkheden zijn:

- als dagbestedingsproduct in de WMO, en/of
- als muziektherapie binnen ziektekostenverzekeringen, en/of
- als WLZ indicatie onder WLZ.
- als apart budget van zorginstellingen.

Daarbij zal het de uiteindelijke deelnemer (klant) zijn die voor ons product betaalt, maar hiervoor een gehele of gedeeltelijke vergoeding krijgt vanuit een dergelijk vergoedingenkader.

3. Wat zijn de kosten en hoe worden deze gedekt?

In de online aanvraag (Mijn Fonds) is een excel bestand opgenomen met daarin:

- Tabblad 1: Model begroting (zie hieronder)
- Tabblad 2: Toelichting op de lasten
- Tabblad 3: Roll out planning financieel
- Tabblad 4: Toelichting op de baten (incl. co-financiering)

We volstaan in dit projectplan dan ook met een verwijzing naar dit excel bestand.

Lasten		Baten	
Personele lasten (honoraria)	€ 518.900	Aangevraagd subsidiebedrag	€ 485.000
Medewerkers organisaties	€ 248.000	Overige publieke inkomsten	€ -
Artiestiek leider	€ 83.000	<naam verstrekker>	
Zakelijk leider	€ 83.000	<naam verstrekker>	
Projectcoördinatie	€ 48.000	Private fondsen	€ 249.100
Projectassistentie	€ 34.000	Zie lijst van fondsen in tab 4	€ 249.100
Overige personele lasten	€ 270.900	Overige private inkomsten	€ 23.100
Projectleiders koren (locaal)	€ 65.120	Sponsoring zaal/ruimte huur	€ 12.600
Dirigenten koren	€ 32.560	Donaties/advertenties	€ 10.500
Repetitors	€ 32.560	Eigen inkomsten	€ 170.100
Solisten	€ 26.048	Bijdrage koorleden	€ 63.000
Instrumentalisten	€ 36.467	Recettes uitvoeringen/concerten	€ 94.500
Workshopleiders	€ 78.144	Verkoop materiaal (o.a. boek)	€ 12.600
Uitvoeringskosten	€ 157.500	Eigen middelen	€ 14.700
Locatiehuur	€ 50.035	Financiële middelen	
Repetitieruimten	€ 13.052	Vrijwilligers uren a € 10/uur	€ 14.700
Concertlocaties	€ 17.403	Bijdragen partners	€ 28.000
Workshoplocaties	€ 19.579	Locale partners	€ 10.500
Materiaalkosten	€ 61.782	Landelijke partners	€ 17.500
Partituren	€ 13.052	Totale baten	€ 970.000
Huur vleugels	€ 9.572		
Aankleding/techniek	€ 13.052		
Bloemen	€ 13.052		
Materialen verhalentafels	€ 13.052		
Overige uitvoeringskosten	€ 45.684		
Fotografie	€ 21.754		
Reis-onkosten	€ 13.052		
Catering	€ 10.877		
Publiciteitskosten	€ 187.100		
Branding (online en offline, gehele linie)	€ 22.452		
Community building (incl. donateursformule)	€ 24.323		
Content marketing	€ 28.065		
Sociale media marketing en retargeting	€ 24.323		
Audio-visuele producties en podcasts	€ 28.065		
Magazines	€ 14.968		
E-marketing (1-2-1)	€ 9.355		
Locale presentaties en directe werving	€ 16.839		
Print promotiemateriaal (drukwerk)	€ 7.484		
Mediakosten (betaalde ruimte/tijd)	€ 3.742		
Pers/publiciteit	€ 7.484		
Algemene bedrijfslasten t.b.v. project	€ 75.000		
Administratie-/accountantskosten	€ 15.000		
Verzekeringskosten	€ 2.000		
Kantoorkosten	€ 12.000		
ICT kosten (incl. web based autom. processen)	€ 10.000		
Effect studie/tracking/accreditatie	€ 35.000		
Bankkosten	€ 1.000		
Onvoorzien	€ 31.500		
Totale lasten	€ 970.000		

